

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHOLD

Vil kristendomen overleve i Irak? /
Sluttreplikk til Torleiv Austad om kirkens
menneskesyn / Fra bokfronten / Fra bispe-
dømmerådene og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

2. juledag (Stefanusdagen) - Martin Aalen Hunsager

Søndag etter jul - Sjur Isaksen

Nyttårsaften - Eyolf Berg

Ved slutten av mellomalderen var Irak
eit kulturelt og åndeleg kjerneområde
for kristendommen

Vil kristendomen overleve i Irak?

Kristne i Irak haustar bitre frukter av krigen i landet, og midt i vakuomet som oppstår når amerikanske styrkar dreg seg ut, vert situasjonen meir usikker enn nokon gong. Statistikk-

ken som vart lagt fram for Kyrkjemøtet i fjor, fortalde at talet på kristne i Irak er om lag halvert i løpet av dei siste tjue åra, og andelen kristne i emigrasjonsbølga etter invasjonen i

2003 utgjør mellom 30 og 40 prosent. Dei kristne er særleg utsett i den ustabile situasjonen som no pregar landet, og fleire kyrkjeleiarar har uttrykt bekymring for om det vil vere kristne att i Irak om nokre år. Då den kaldeiske erkebiskopen i Kirkuk, Louis Sako, i fjor var i Milano for å ta imot prisen "Defensor Fidei", appellerte han til all verdas kristne og sa: "Svipt oss ikkje no! Lat oss ikkje i stikken!" I talen sin la han tungt inn over vestlege kristne korleis irakiske medkristne no ser seg tvinga til å flykte frå landet, pressa av manglande tryggleik og den etnisk-religiøse reinsinga sett i verk av militante, fundamentalistiske grupper. Ifylgje Sako er det meir enn hundre tusen kristne flyktningar i Syria, tretti tusen i Jordan og dessutan mange i Libanon, Egypt og Tyrkia. I tillegg har mange søkt tilflukt i den nord-irakiske regionen styrt av den Kurdiske Regionale Regjeringa (KRG). I desse tre provinsane har dei kurdiske styresmaktene makta å legge til rette for fredeleg sameksistens mellom dei ulike etniske og religiøse gruppene.

Dei assyriske kristne i Irak utgjør ei gruppe som har hatt ei unik livskraft og kan spore historia si direkte tilbake til oldkyrkja. Ifylgje Oskar Skarsaune er det den syriske kyrkja som retteleg burde kallast "austkyrkja", ikkje den greske som vi er vane med i ramma av ei tradisjonell, europeisk dominert framstilling av kyrkjehistoria. I ein leiarartikkel i LK 17/1990 skildrar han korleis den syriske kyrkja heilt fram til midten av 1300-talet samanlikna med den vestlege og den greske var "den mest dynamiske, mest ekspansive og mest utbreidte av disse tre kirkeavdelinger." Med hovudsete fyrst i Edessa i Syria, seinare i Ktesifon i noverande Irak, og frå 700-talet i Bagdad, dreiv denne kyrkja misjon både langs Silkevegen like til Kina, og i tillegg ved viktige knutepunkt langs sjøvegen på same strekninga. Det er ikkje usannsynleg at det på 800-talet var fleire kristne aust for Damaskus enn vest for, og på 1200-talet var syrisk kristendom ifylgje Skarsaune utan samanlikning verdas mest utbreidde konfesjon. Ved slutten av mellomalderen var Irak eit kulturelt og åndeleg kjerneområde for kristendomen. Det var fyrst etter fleire år-

hundre med undertrykking, krigar og forfylging at denne kyrkjelege tradisjonen miste si kraft. I dag utgjør dei kristne om lag 3 prosent av folketalet i Irak; somme meiner talet er endå lågare.

Men mange av desse kristne tviheld på sin rett til å bu i dette landet og til frimodig å føre vidare dei stolte, kyrkjelege tradisjonane. Då eg som medlem av ein delegasjon frå Ringerike for nokre veker sidan fekk besøkje Kurdistan, møtte eg på det patriarkale presteseminar i den kurdiske hovudstaden Erbil studentar som med opne augo går til si teneste med livet som innsats. Viserektor på presteseminar fortalde at det er eit teikn på håp at rekrutteringa til prestetenesta er sterkast nettopp i dei mest urolege områda av Irak, som Bagdad og Mosul. Fr. Janan delte med stort alvor si eiga overtyding om at nettopp i slike krisetider som dei

det er eit teikn på håp at rekrutteringa til prestetenesta er sterkast nettopp i dei mest urolege områda av Irak

irakiske kristne no gjennomlever, er det viktigare enn nokon gong at ikkje hyrdingane forlet flokken. Samstundes uttrykte han stor forståing for at dei som har ein familie å ta vare på

og opplever at døra opnar seg til ei tryggare framtid i vest, vel å forlate dette djupt plaga og sundrivne landet.

Like før påske i fjor vart erkebiskop Paulos Faraj Rahho i Mosul kidnappa, medan sjåføren hans og to andre vart brutalt drept. Før han vart ført bort, rakk erkebiskopen på telefon å gi klar beskjed til sine eigne om ikkje å etterkome dei krava som ville kome. Kidnapparane reiste krav om fleire millionar dollar i løysepengar, vestleg forsyning av våpen til irakiske militsgrupper og lauslating av arabiske fangar frå kurdiske fengsel. Trass innstendige oppfordringar frå mange sja- og sunnimuslimske leiarar i Irak, Libanon og Jordan og gjentekne appellar frå paven om å frigi erkebiskopen, vart han etter nokre dagar funnen død. Dei kristne i Irak har i løpet av dei seinare åra opplevd ein skremmande tilvekst til si samling av martyrar. I tillegg til at dei av fanatiske muslimske grupperingar er blitt utpeika til syndebukkar og utsette for trugsmål, drap, eldspåsetjing, valdtekter og andre overgrep, har desse gruppene også kynisk utnytta høvet til kidnapping og pengeutpressing frå dei kristne og

deira kontaktar i vest. Sjølv hadde eg avtale om å besøkje erkebiskop Louis Sako og mellom anna delta ved messe i katedralen i Kirkuk, men dagen før vart den 55 år gamle kristne sjukepleiaren Imad Elias Abdul Karim kidnappa og dagen etter funnen død og med spor etter tortur. Mitt besøk måtte avlysast, men erkebiskop Sako ba meg om å bringe vidare ei innstendig oppfordring til vestlege kristne om forbøn og om å bidra til moralsk og politisk press overfor irakiske og vestlege styresmakter for å bidra til å trygg dei kristnes kår i landet. Han legg ikkje skjul på at det er ei uttrykt målsetting for ulike grupper i Irak å kvitte seg med den kristne minoriteten, og det er ein aukande tendens til at kristne blir offer for vald.

Situasjonen for det irakiske folket er svært usikker, og det er grunn til å tru at bombene i Bagdad den siste veka varslar ei opptrapping av valden fram mot det føreståande valet i januar. Men midt oppe i denne alvorlege situasjonen er også teikn til håp, og ein Pax Christi-delegasjon som besøkte Kirkuk i september, fekk oppleve å møte muslimske leiarar, både Sunni og Sjia, som var innstilte på dialog og å knyte band mellom muslimar og kristne. Frå muslimsk hald er ein også svært fortvila over dei ytterleggående gruppene som utnyttar situasjonen på ein så kynisk og destruktiv måte. I Dohuk leier biskop Rabban eit undervisningsprogram som skaper møteplass mellom religionar og folkeslag og bidreg til å bygge ein felles platt-

form av humane verdiar og innføring i menneskerettar for både muslimar, kristne, yezidiar og turkmenarar. Slike gode tiltak er det viktig at vestleg opinion og vestlege kristne kan finne gode måtar å gi støtte til. Vi kan ikkje la dei i stikken, men i takksemnd for den arven dei forvaltar og truskapen dei viser, må vi gjere det vi kan for å gjere det muleg for våre hardt prøva søsken å bli verande i landet. Og samstundes kan vi tilby ei trygg hamn for dei som ikkje heldt ut. I 2008 utgjorde irakarar den største gruppa asylsøklarar til Noreg, med 3138 asylsøklarar. Etter afghanarane var irakarar den

Dei kristne i Irak har i løpet av dei seinare åra opplevd ein skremmande tilvekst til si samling av martyrar

nest største gruppa einslege mindreårige asylsøklarar, 364 asylsøklarar, dei fleste gutar. Og ved utgangen av 2008 var irakarar den største gruppa av bebuarar i asylmottak i Noreg, med 20 prosent av bebuarane.

Sjølvsagt har vi like stort ansvar enten dei som søker tilflukt hos oss, tilhøyrrer den eine eller andre religionen, men når vi veit at mellom 30 og 40 prosent av dei som forlet Irak, er kristne, og vi veit kva dei flyktar frå, skulle vi ha gode grunnar til å gjere alt som står i vår makt for å påverke norske styresmakter til raus og lempeleg handsaming av asylsøknadane.

JAN OTTO MYRSETH
jom@ringerike.kirken.no

Sluttreplikk til Torleiv Austad om kirkens menneskesyn

AV TORE LAUGERUD

Torleiv Austad har i LK 19 et nytt innlegg om kirkens menneskesyn der han karakteriserer min posisjon som "tvilsom antropologi og uklar erfaringssteologi". Jeg ser ikke noe grunnlag for å prøve å få til en samtale videre herfra, men vil oppsummere og avrunde fra min side.

Jeg ønsket å ta opp en samtale med Austad for å frembringe noen utfordringer til kirken og til teologien: "Nødvendig at kirken reviderer sin antropologi" og "nødvendig å knytte an til menneskets åpenhet for Gud." Utfordringene er ikke uttrykt på denne måten i betenkningen *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid*. Betenkningen hadde en annen form og et annet sikte. Dessuten har min egen erkjennelse av behovet for å tale om - og til - mennesket på en annen måte enn den jeg lærte i studietiden, stadig utviklet seg. I innleggene har jeg begrunnet og utdypet dette.

Jeg ønsket også å klargjøre betenkningens intensjon og tenkning da Austad åpenbart strevde med å forstå dette. Austad vedgår i sitt siste innlegg at han "strever med å få tak i hva Laugerud egentlig mener." Problemet består etter mitt syn i at Austad gjennomgående er opptatt av å tilta seg definisjonsmakten, ikke bare over hva samtalen handler om, men og over min posisjon. Da blokkeres det for forståelse, og samtalen går i stå ved at den simpelthen aldri blir en *samtale*.

Dermed sitter også jeg igjen med usikkerhet om hva Austad mener. Mener han at det falne menneske ikke bærer Guds bilde fra begynnelsen av? Hvis derimot et hvert menneske bærer en gudlikhet, hva betyr dette antropo-

logisk? Hvorfor vil Austad bestemme lengselen ut fra dens bevisste innhold og dermed redusere den til menneskets rasjonelle side, i stedet for å forstå den som en drivkraft som gjennomsyrrer hele mennesket: ånd, sjel og legeme?

Også i sitt siste innlegg gjengir Austad min posisjon på en fordreid måte. Mitt poeng var å ikke forkynne synden *på en måte som skygger for at også det falne menneske er villet av Gud og omfattet av hans kjærlighet*. Jeg benekter ikke at synd handler om å skille; synden skiller menneskene fra Gud, fra hverandre og fra skaperverket (1 Mos 3-9). Men det er åpenbart meningsløst å tenke dette i absolutt forstand. Skille innebærer avstand og etterlater bruddflater, sårflater. I "syndens sårflater" lever lengselen. Jeg ønsker at forkynnelsen knytter an til denne og nevnte Jesus og den samaritanske kvinnen som eksempel på dette.

Innleggene har vist at vanskeligheten i diskusjonen også har sammenheng med at Austad ønsker å fastholde lutherske teologiske posisjoner som ga mening for mange av oss på 1900-tallet, mens jeg opplever at disse ikke lenger har tilstrekkelig bærekraft. I denne situasjonen henter jeg orientering fra en bred bevegelse på tvers av kirkesamfunnene, som gjennom kommuniteter og klostre har gjensatt tradisjoner med linjer til oldkirken og til de nytestamentlige skriftene, ikke minst til Johannes-evangeliet. Austad mener jeg "forsøker å holde sammen tradisjoner som ikke lar seg forene." Jeg kan bare svare at det var et kjennetegn ved Jesu forkynnelse at han forente

ulike teologiske tradisjoner. Kan det være at evangeliet ikke lar seg romme av en enkelt tradisjon?

Til slutt: Austad tar i sitt siste innlegg opp autoritetsspørsmålet og spør om erfaringen eller de bibelske tekstene er den avgjørende kritiske norm. Jeg må svare at jeg ikke har berørt autoritetsspørsmålet verken i betenkningen eller i mine innlegg. Mitt tema var erfaringens vitale betydning for teologisk innsikt og meningsdannelse og behovet for at kirken gjenerobrer de åndelige erfaringene i bønn og

meditasjon, og alle andre erfaringer av hva det er å være menneske i denne verden, som kunnskapens nøkkel.¹ Hvis vi teologer fortsetter med å besvare hverandres spørsmål og påstander i stedet for å besvare menneskenes spørsmål om Gud og livet, er jeg redd vi marginaliserer oss selv.

¹ For en utførlig begrunnelse for dette anliggendet viser jeg til Magnus Malm: "Formandet av framtidens ledare", *Pilgrim*, nr 3, 2009.

Fjellhaug Misjonshøgskole

Egede-instituttet og Fjellhaug Misjonshøgskole inviterer til åpent symposium på Fjellhaug i Oslo, 14.-15. april 2010. Tjue forskere fra inn- og utland belyser

"Mission and Globalization" fra ulike vinkler.

Detaljert program på misjonshogskolen.fjellhaug.no/new-kalender

FRA BOKFRONTEN

Jan-Olav Henriksen:

Jesus: Gave og begjær

161 sider, Gyldendal Akademisk, 2008

Dette er i flere henseender ei annerledes Jesus-bok. Det som begeistrer meg, er i første rekke at den målbærer til dels nye og friske tolkninger av kjente bibelfortellinger og begreper. Det "grep" Henriksen gjør, er å knytte tolkningene til to fenomener, nemlig "gave" og "begjær", som han gjennomgående anvender som tolkningsprinsipper - hermeneutiske nøkler - til både Jesu liv og til menneskets erfaringer. Slik ønsker forfatteren å gjøre Jesus tilgjengelig for folk flest, ikke bare for dem som allerede har et forhold til ham. Denne innfallsvinkel til Jesus-fortellingene kan i mangt minne om den katolske teologen Karl Rahners fenomenologiske tilnærming, som han utformer i nær tilknytning til Martin Heideggers værensfilosofi, og hvor intensjonen er å tydeliggjøre at menneskets hverdagerfaringer dypst sett er erfaringer med Gud. Hos Rahner blir imidlertid erfaringene relatert til de tre fenomenene kjærlighet, livets tvetydighet, knyttet til døden, og livets fullendelse.

Det er fortjenstfullt at Henriksen så konsekvent knytter an til Jesus-fortellingene, og at han slik gjør *historien* til det absolutte utgangspunkt for kristologien. Av den grunn problematiserer han Rudolf Bultmanns lese-måte, selv om han ser betydningen av å gjøre fortellingene til eksistensiell aktualitet og utfordring for vår tid. Han er også kritisk til det han kaller reduserende og filosofisk bestemte lesninger og gir følgende leseren det gode råd å

heller gå tilbake til kildene og bruke dem "sammen med alle tenkelige perspektiver på dem for å bli forstyrret, og ikke bare bekreftet i allerede eksisterende oppfatninger." (side 49f)

Forfatteren konstaterer ut fra faser i Jesu-liv-forskningen at det finnes lesebegjær som lukker til, og som derfor blokkerer for tolkninger som kunnet gi ny innsikt i tekstens betydning og innhold. Da blir lesebegjæret ontologisk, i negativ forstand, for så vidt som det på forhånd utelukker at tekstene kan inneholde noe som kan sprengne egne forestillingsrammer og forståelsesforutsetninger. Han spør seg hvorfor en i det hele tatt skal arbeide med Jesus-fortellingene når målsettingen er å eliminere de elementer som kan skape fascinasjon og forstyrrelse. Det er i høyeste grad et berettiget spørsmål. Svakheten ved mye av den moderne Jesus-forskningen var at den ikke så seg selv som del av et foreløpig prosjekt, og at den derfor trakk alt for kontante konklusjoner om hva som er mulig og ikke, autentisk og ikke i tekstene. Denne form for lesning innebærer at en lukker tekstene i stedet for å åpne dem for nye tolkninger.

Ved å plassere begjæret mellom kaos og orden skjeller Henriksen mellom det ontologiske og det *eskatologiske* begjæret. Mens det ontologiske begjæret er et ønske om å kontrollere og å gjøre det som er til fordel for en selv, kjennetegnes det eskatologiske begjæret ved at en oppgir kontrollen og åpner seg for mulig-

heten av nye og overraskende lesninger, for det er ikke kan kontrollere, det som er forankret i det som ikke er, det uoppnåelige; for Jacques Derrida er begjæret etter rettferdighet et eksempel fordi rettferdighet er noe som aldri fullt ut vil bli virkeliggjort.

Hva er så gaven? Inspirert av Jacques Derrida og Kathryn Tanner hevder Henriksen at en gave er noe som ikke kan kjøpes; den er så å si utenfor "økonomien", og en kan følgelig heller ikke kalkulere seg fram til den eller gjøre regning med å få den, fordi den er noe en ikke har fortjent. Gaven kjennetegnes imidlertid også av at den er "overskudd", i betydningen overraskelse og det som forstyrrer eksisterende forestillinger og antagelser. Dessuten ligger det i gaven at gaveren anerkjenner mottageren, og at mottageren anerkjenner seg selv som mottager overfor gaveren. Henriksen framholder at en kan assosiere gaven med begrepet nåde; den sier mye av det samme, men han hevder likevel at gaven er videre i sin betydning for så vidt som den er en mer konkret og håndgripelig kategori, i tillegg til at den er blitt svært aktuell i deler av (post)moderne tenkning. Nåden forbinder en først og fremst med religiøse forestillinger, som for eksempel tilgivelse, mens gaven i større grad kan gi oss et friskt blikk på mer enn det som faller inn under den teologiske kategorien, og da uten at vi begrenser innholdet til det som faller inn under nåden.

Henriksen presenterer også mange gode tolkninger av kjente bibelske begreper, som for eksempel begrepet "Guds rike". Om Guds rike sier han at det er "det motsatte av et sted der man eliminerer sine fiender." Guds rike er stedet der man elsker fiendene og ber for dem som forfølger. Når Jesus tilgir uten å helbrede (Matt 9,2 og Mark 2,3), problematiserer han i utgangspunktet selve grunnlaget for å marginalisere den tilgitte. Men kan Guds rike oppfylles i sin konkrete skikkelse? De som opp gjennom kirkehistorien har ment det, og som har sett Guds rike oppfylt i en konkret sosial orden, eller i en kirkelig struktur, har gjort Riket til et uttrykk for et ontologisk og ikke et eskatologisk begjær, hevder Henriksen. Ved å tvinge fram sin egen forståelse av tekstene er Guds riket blitt noe kontrollerbart, undertrykkende og tvingende, i stedet for en invita-

sjon til befriende åpenhet og inkludering. Det er en tolkning som, slik jeg ser det, er helt i tråd med begrepets intensjon, og som i tillegg bidrar til å forhindre det en kan kalle *instrumentaliseringen* av bibeltekstene.

Det Henriksen nok kunne ha understreket sterkere her, er at instrumentaliseringen først blir umulig når en lar Gud være den han er som livets - og dermed også tekstenes - uutgrunnelige kilde og opphav. Det er det ufattbare ved ham som gjør at vi lovpriser og ærer ham som Herre i våre liv. Om det ikke var for det mysterium at Faderen føder Sønnen, og at han lar Ånden utgå fra seg selv, ville vi ikke kunnet tale om Guds rike; det ville ganske enkelt vært utenkelig. Slik må vi også framholde at Guds rike er Faderens "prosjekt", men det er et "prosjekt" som fullendes av Sønnen, og som blir gjort antagbart i verden ved Ånden. Det forunderlige er at vi som Guds skapninger inviteres til å delta i "prosjektet". Han inviterer oss inn i det! Det er nå til sjuende og sist grunnen til at Gud, Guds rike, begrepene og tekstene om ham, ikke lar seg kontrollere av oss, ikke lar seg instrumentalisere.

La det være et utfyllende apropos til mer enn en direkte kritikk av Henriksens bok, som jeg i mange henseender synes er stimulerende å lese - stimulerende først og fremst på grunn av de friske tolkningene som jeg ovenfor har gitt eksempler på, tolkninger som til dels er gjort mulig ved den fenomenologiske tilnærmingen. *Jesus: Gave og begjær* er en profilert, kreativ og informativ bok som det er mange gode grunner til å bruke tid på.

Svein Rise

Daniel J. Treier, *Introducing Theological Interpretation of Scripture. Recovering a Christian Practice*. Baker Academic 2008; 221s.

TEOLOGISK SKRIFTTOLKNING Nytt hermeneutisk fremstøt

Treiers "introduksjon" varsler et ambisiøst og spennende prosjekt; det vil intet mindre enn skape rom for en helhetlig skriftolkning. Bokens tittel lyder umiddelbart paradoksal: "Teologisk interpretasjon av Skriften". Hva skulle være mer legitimt? De siste par hundre år med bibelforskning har gjort denne tilnærming til Bibelen langt fra selvsagt. Arven fra opplysningstiden er tung. Med sin forpliktelse på 'historisk-kritisk metode' rommer den et bredt kulturelt oppbrudd fra kirkelig overformynderi, i favør av "fri forskning". Bibelen måtte få tale for seg selv. - Det ville være sterkt misvisende å underkjenne de store gevinster moderne bibelforskning har innbrakt: Omfattende kjennskap til Bibelens verden og minutiøs granskning av de bibelske tekster og deres grunnspråk. Et monumentalt bevis er floden av kommentarer til alle Bibelens skrifter. Men mange av disse lærdomsverk bevitner nettopp en teologisk avmagring. Nye måter å lese tekster er kommet til ("new approach" med et flertall av litterære metoder), men fortsatt erfarer ganske mange at moderne og postmoderne skriftolkning er uforløst.

Treier og hans forskerfeller peker på virkningen av at bibelgranskning har skiftet lokalisering, fra menigheten til academia. Det som opp til middelalder og enda lenger skjedde i klostrene, er flyttet til universitetene. "Lectio divina" er fortrenget. Bibelforskningen befinner seg i en sekularisert kontekst, og Bibelen leses

som enhver annen bok. Dette dyptgripende paradigmeskifte betyr at innenfor den vitenskapelige eksegese av bibelske tekster "står Guds plass tom" (Ulrich Luz). Historisk-kritisk metode setter slik et metafysisk skille mellom historien og Gud.¹ Dette betyr at for den moderne bibelforsker fins det ingen guddommelig aktør bakom verdensarenaen. Eksegeten er ikke lenger deltaker, dvs. respondent til tekstene, men iakttaker, og tekstgranskningen bindes opp med en "kontekst" som defineres historisk og litterært. Så taper teologene av syne at Guds tiltale i Skriften har et liv som transenderer denne setting. Den omtalte "skremmende kløft" ("garstige Graben"/Lessing) ser ut til å stenge fortsatt.

Det nye konsept - "teologisk tolkning av Skriften"- startet på 1990-tallet og frontes av forskere som Francis Watson, Stephen Fowl, Kevin Vanhooser, Joel Green, Daniel Treier og flere. Det er teologer med bakgrunn i anglo-amerikanske evangelikale miljøer, samt flere katolske forskere. Disse befinner seg "between faith and criticism" (Mark Noll) og er ikke fundamentalister. Deres forsett er å *gjenoppdage* hva de gir navnet teologisk hermeneutikk.

Treier henter fram positive modeller fra fortiden, fra reformasjonen (Luther, Calvin). Fra moderne tid er det spesielt Karl Barth som på nytt blir aktuell med sitt opprør mot presteutdannelsen ved universitetene (Romerbrevs-kommentar 1921); Barth vil forplikte seg på

tekstens "subject matter", eksistensen av den levende Gud; slik vil han bestemme den hermeneutiske kontroll. Dernest må eksegeten, hevder han, ta del i tekstens mening. Dette er ikke ment som en bibelfromhet à la Schleiermacher. I stedetfor en empati med den bibelske forfatter betoner Barth at rett lesning responderer på en Guds gave! Framfor en "hermeneutic of suspicion", som er langt framme i moderne forskning, går Barth for å lese bibelens tekster "with more attention and love". Barth er anklaget for biblisme og ahistorisk tilnærming til Bibelen, men svarer at han slett ikke vil avskrive historisk-kritisk metode. Han vil derimot detronisere den og gjøre den til en tjener. (16; jfr. 62) Barths protest mot modernismens bibelvitenskap gir fortsatt gjenklang.

Et tydelig innslag i den nye hermeneutiske bevegelse er gjenoppdagelsen av tidlige kirkefedres skrifttolkning og praksis. (s 39ff) Den skjer innenfor akademiske fora. To kommentarserier til patristisk eksegese er under utgivelse. (Eerdmans og InterVarsity) Treier titulerer dette fremstøt som "Imitating pre-critical Interpretation" og hevder at hos disse fedre kan eksegeten få skjerpet sitt teologiske judisium og få del i "kreativ" eksegese. En enkel påminnelse møter leseren om at å lese Skriftene er tradisjonelt en religiøs aktivitet. Moderne kritisk forskning er opptatt av "referential theory of meaning". Treier vil tale om "intensiv lesning" for å beskrive hvordan kirkefedrene i sin omgang med tekster 'absorberte' Skriftene. Disse fedre ville aldri akseptere at grammatisk og historisk eksegese gir en uttømmende interpretasjon. (52) Treier belyser kort den typologisk og allegoriske metode som spiller en ikke liten rolle hos flere av kirkefedrene, i favør av en åndelig (overført) tolkning og en hel Bibel. Allegorisk lesning var kontroversiell allerede i Oldkirken og ikke minst hos Luther. Treier fastholder at vi kan lære av fedrene å lese Skriften med en pietet som er gått tapt i moderne tid. Og vi kan få frimodighet til en kristosentrisk lesning som gjør det mulig, tross alle variasjoner og spenninger i skriftene, å gjenvinne en hel Bibel. (54) Han går for "a more positive perception of early Christian exegesis... as not merely 'precritical' but thoroughly and - in many cases, at least -

successfully theological." (55)

En komponent i det nye metodeprogram klinger umiddelbart dårlig i moderne ører: Å lese Skriften sammen med "troens regel" (regula fidei). Dette hermeneutiske prinsipp som er nedfelt hos Ireneus, får bredt gjennomslag i oldkirken. Skrifttolkning forstås bevisst og åpent som en interaksjon mellom tekst og en grunnleggende dogmatisk orientering. Barth hevder at det er umulig å rive fra hverandre en "bokstavelig" tolkning og "ruled reading". (60) Spørsmålet presser på om ikke denne hermeneutiske "interaksjon" på nytt vil true Skriftens primat og frihet? Treier er ikke betenkt: "The Rule of faith grants us true freedom by guiding us to pursue particular directions of interpretation." (63) Jo, denne "ledestjerne" synes unektelig å være mer pålitelig enn ulike former av moderne ideologi.

Den kristne kirke må på plass i Treiers hermeneutiske program. Skrifttolkning er ikke en privatsak. Han hevder at på sitt beste var den førkritiske eksegese ikke individualistisk. Den primære kontekst for teologisk interpretasjon er den gudstjenestefeirende menighet; han taler her om stedet for klassisk utforming av spiritualitet. Treier bruker overskriften *Reading with others*; og *Listening to the Community of the Spirit*, (79) og kan trekke veksler på en studie av Stephen Fowl.³ Fowl betoner at det dreier seg om en kompleks interaksjon hvor de kristne må ta del med sitt eget liv. Dette må manifestere seg i et felles liv i de troendes gudstjeneste. En tese hos Fowl lyder: "The argument in a nutshell is that theology and ecclesiology should drive scriptural hermeneutics, not the other way around." (85) I følge med Fowl hevder Treier at denne skriftbruk ikke krever noen generell hermeneutisk teori; og kritisk bibelforskning må i denne kontekst anvendes varsomt, "on an ad hoc basis only." Han peker på kirkens behov av en "practical reason" (*phronesis*), som gjør skriftlesningen til en *pneumatologisk* praksis, et Helligåndens arbeid. (87) Det blir ganske tydelig at Treier/Fowl med sin hermeneutikk vil åpne for en genuin spiritualitet gjennom skriftlesning: "...it focuses on the arduous and rewarding journey of communing more faithfully with God and others in concrete circumstances". Skrifttolkning er altså ikke noe mål i seg selv! (89)

Treiers "introduksjon" lar leseren klart forstå at den nye hermeneutiske bevegelse er uferdig. Deler av programmet er vanskelig å gjennomlyse og integrere i ett fast løp. Bokens andre hoveddel heter *Continuing Challenges*. (201ff) Smertensbarnet i moderne bibelforskning ble i løpet av tjuede århundre ble "bibelsk teologi" som teologisk disiplin og i interaksjon med dogmatikken. Treier stiller det nærgående spørsmål: "...to what extent and what ways can the church learn from scholarship that is undertaken on the Bible without treating it as Scripture?" (104) Et skjellsettende skisma skjedde allerede med J. P. Gablers berømte til-tredelsesforelesning (1787). Han avgrenser "bibelsk teologi" til å bli et rent historisk-deskriptivt prosjekt, adskilt fra all dogmatisk orientering. Den optimistiske tillit til historisk-kritisk granskning betød at forfatterens intensjon og tekstenes opprinnelige innhold skulle objektiviseres. Denne splittelse ble starten på en spesialisering og fragmentering i det teologiske studium som måtte true Skriftens og teologiens enhet. Cirka to hundre år seinere har denne avgrensning fått sitt nærmest klassiske uttrykk i Krister Stendahl artikkel "biblical theology". Den metodiske forpliktelse er, ifølge ham, å befatte seg med "what the text meant - descriptively - separate from "what it means".³ Så ble adskillelsen bare tydeligere mellom akademiet og kirken, den kirke som fortsatt leste sin Bibel (GT og NT) som et helhetlig vitnesbyrd om Guds åpenbaring for Israel og for alle folk gjennom Jesus Messias.

Ikke alle forskere har akseptert dette skisma. Treier tar inn ganske mange røster i sin presentasjon. Et sterkt og selvstendig bidrag kommer fra Brevard Childs. Han er sterkt bekymret over det "jernteppet" som er reist mellom fortid (prekritisk skrifttolkning) og nåtid; det er ødeleggende for en adekvat bibeltolkning. Han beskriver det utilstrekkelige i historisk-kritisk metode ganske anskuelig: "We have not entered the temple of Holy Scripture when the critical process has done its work. We have merely stood at the door and looked in".⁴ Det er grunn til å nevne at den hermeneutiske spenning som vi finner internasjonalt blant bibelforskere, er påvisbart tilstede også i den seineste generasjon eksegeter på MF.⁵

Treiers bok rommer også et avsnitt om generell hermeneutikk, *Reading the Bible with other Texts*. (127ff) Bibelsk hermeneutikk kan helt klart hente hjelp og korrekter fra ledende filosofer/hermeneuter i jakten på "mening" i gamle tekster. Leseren møter korte avsnitt om Gadamer's, Habermas' og Ricoeurs hermeneutikk. Noen vektige korrekter rammer dessuten den vestlig sentrerte bibelforskning i avsnittet *From the "Western" Academy to the Global Church*. (157ff) For øvrig rommer boken gjennomgående *Case Studies* som forfølger tekster om menneskets gudbilledlighet, for å prøve ut sider av bokens hermeneutiske konsept.

Treier og hans fagfeller vet at deres pretensiøse hermeneutiske program er uferdig. Det er også et åpent spørsmål hvorvidt det lar seg introdusere i det større vitenskapelige miljø. Kanskje må det vokse fram uten applaus fra store deler av academia. Deres anliggende er i alle tilfelle livsviktig for den kirke som befinner seg i en uoppgivelig symbiose med sin Bibel. Denne bok er noe langt mer enn en omfattende samling av skrifter. Den er kirkens kanon, gitt oss som hellige Skrifter.

Jeg må avslutte denne presentasjon og føler at jeg har tatt meg vann over hodet. Tematikken er så omfattende, og min primære skolering begrenser seg til en deldisiplin. Men teologisk hermeneutikk er unektelig blitt en særdeles viktig utfordring. Og den må møtes i et forpliktende faglig fellesskap hvor vi bygger bro over spesialisering og fragmentering av teologistudiet. Den sterkeste motivering må være at det dreier seg om en livsviktig hjelp for den kirke hvor Bibelen primært hører hjemme. Den kirke vi er kalt til å tjene.

Flere utgivelser til emnet:

Theological Interpretation of the New Testament. A Book-by-Book Survey. Kevin J. Vanhoozer (General editor). Daniel J. Treier and N. T. Wright (Assosiate editors).

Kevin Vanhoozer (ed. et alia) *Dictionary for Theological Interpretation of the Bible*. Grand Rapids 2005

¹ En ensom figur som protesterer mot sekularisert bibelforskning er Adolf Schlatter. Min presentasjon av hans hermeneutikk fins i TTK 2/2008: "Et hedensk hode og et fromt hjerte"?

- ² *Engaging Scripture: A Model for Theological Interpretation*, Challenges in contemporary Theology (1998).
- ³ Krister Stendahl, Biblical Theology, Contemporary". *Interpreter's Dictionary of the Bible*, vol 1 (1962) spesielt 418-32
- ⁴ Sitert fra Br.Childs monografi, *Biblical Theology in Crisis* (1970) s 35. En profilert presentasjon av Childs' bidrag til helhetlig bibelsk hermeneutikk fins hos R.A Harrisville og W. Sundberg, *The Bible*

in *Modern Culture*. Baruch Spinoza to Brevard Childs (2000) s.304-328

- ⁵ Jeg viser til artikkel av Geir Otto Holmås, Troen og den historiske forskning. *Tilbakeblikk på NT-forskning ved Menighetsfakultetet - og aktuelle utfordringer*. Mellom Kirke og Akademia. Det Teologiske Menighetsfakultet 100 år. B. T. Oftestad og N. A. Røsæg (red), s 353-372

Martin Synnes

Kunstbilde
og bibelord

HVILE ORD OG BILDER

• **Pris kr. 69,-**
pakker a/ 25 stk. kr 1.000,-

Kunstner og sykehusprest Helge Bøe har malt bildene. Med sine enkle motiver og farger inngir hans bilder en harmoni som gir rom for stille ettertanke, håp, ro og hvile. Et enkelt hefte med ni oljemalerier og ni bibelavsnitt med stortilt skrift. Gi det bort, og noen vil bli glad!

DET ENKLE ER DETTE HEFTETS STYRKE.

Mange menigheter gir det til sørgende, syke og til mennesker i livets siste fase. Tilbakemeldingene er mange og gode. Kanskje dette kan være en julehilsen fra diakonatet til de eldre i menigheten? Vi sender gjerne et gratis prøvehefte til menigheter og sykehusprester som ikke kjenner heftet fra før.

- Finnes både på bokmål og nynorsk.
- forlaget@sambaandet.no - Tlf. 489 59 613

SAMBÅNDET FORLAG

SØNDAGSTEKSTEN

Martin Aalen Hunsager, Sjur Isaksen og Eyolf Berg

2. juledag (Stefanusdagen)

26. desember 2009

Jes 50,4-7

Matt 10,32-39

Apg 7,52-60

Dagen

Mange menigheter markerer ikke 2. juledag som Stefanusdagen, enten fordi de ikke har gudstjeneste da, eller fordi det er tekstene fra 1. juldag som brukes. Dagen kan oppleves som en stor kontrast til de foregående. Oppmøtet kan være beskjedent, og stemningen er annerledes i forhold til tekstene dagene, før når perspektivet nå utvides: Fredsfyrsten skal ikke bare bringe fred, men også sverd og sette skille. Omkostningene for hva det kan innebære å bekjenne Jesus som herre, kommer frem og står foran oss, og bryter med julens idyll og hygge.

Teksten

Stefanus introduseres første gang i Apg 6,5 som en av de syv som får ansvar for mat-utdeling. Han er derfor ikke bare kirkens første martyr, men også en av de første diakonene. Han blir beskrevet som en som gjør under og tegn, og som er en vanskelig diskusjonspartner. Han utmerker seg i visdom og Ånd. (6,10) Det

ender med at det settes fram falske anklager mot ham, og Stefanus blir derfor brakt for Rådet og øverstepresten. Stefanus har derfor en lang tale i Apg 7,2-53, og det er først helt på slutten av denne lange talen at vår prekentekst begynner. Vi leser om tilhørernes negative respons, Stefanus sitt syn og hvordan det hele ender med at han blir tatt med utenfor byen og steinet.

Talen til Stefanus er ikke umiddelbar enkel å forstå. Man skulle forvente en forsvarstale, men i stedet for å avvise de falske anklagene retter Stefanus skarpe motanklager tilbake. Han anklager folket for alltid å avvise Guds sendebud og bruker Josef og Moses og Den Rettferdige, altså Jesus, som eksempler. Det andre poenget i talen til Stefanus handler om Guds løfter til Abraham og oppfyllelsen av disse. Ifølge Stefanus går det en linje fra Abraham til David, Salomo og fram til Kristus som blir sett på som oppfyllelsen av løftene til Abraham..

Når Stefanus forteller om at han ser Guds herlighet og Jesus ved Guds høyre hånd, resulterer dette i at han angripes og dras med ut av byen for å steines. Mordet på Stefanus har likheter med Jesus død: Han går uskyldig i døden, ber for sine mordere, og om at hans ånd må bli tatt imot.

Prekenen

Fra fulle kirker på adventskonserter og gudstjenester på julaften kan en tynt besøkt kirke på Stefanusdagen minne oss på at budskapet om Jesus likevel er omstridt. Han er verdens frelser, men det vil aldri bli omfavnet av alle og enhver. Det er hemmeligheten om hvem Jesus egentlig er, Stefanus avdekker i sitt syn: Jesus var ikke bare et lite barn i en krybbe, men han er også ved Guds høyre hånd.

Julen er en feiring av inkarnasjonens mysterium, at Gud trer ned på jorden og erfarer hvordan det er å være menneske. Stefanusdagen viser oss hva dette skal tjene til: Himmelen skal åpne seg for oss slik at vi kan se Guds herlighet på samme måte som Stefanus gjorde. Det er en åpenbaring som forteller oss sannheten om hvem Jesus er. Han hersker i himmelen. Det kunne ikke mengden akseptere den gang, og det vil også være anstøtelig i dag. Et budskap om at mennesket må ta imot frelse, er ikke populært, men det skal gi oss trygghet - ikke trygghet fra forfølgelser, død og annen fare som kan møte oss i denne verden (Rom 8,35-39), men denne hemmeligheten gir oss et håp i en utrygg verden. De forfølgelsene som kan møte oss, skal ikke være det siste, fordi Jesus har overvunnet døden og er i himmelen hos Gud. Siden skal han komme igjen og dødens makt i vår verden skal bli gjort ende på.

En martyr er noe folk i dag vil relatere til terrorisme og religiøs fanatisme. I kristen sammenheng er det å være martyr noe ganske annerledes. Det er ikke en person som vil spre gru og frykt og er klar for å ta andres liv, men en som selv er preget av Jesus. Likheten mellom Jesus død og Stefanus viser oss at å være kristen martyr er å etterligne Jesus.

Mange vil oppleve det noe fjernt å snakke om martyrer i dag. De som kommer på gudstjeneste denne dagen, har sikkert hørt om kristenforfølgelsene i de to første århundrene, og dersom menigheten tidligere i løpet av høsten har markert forfulgtes søndag, vet de at forfølgelser er en realitet for mange kristne i sør i vår tid. I Norge er det likevel uproblematisk å bekjenne at Jesus er Herre. Å være kristen i vårt land kommer ikke til å medføre noen martyrdød. Det verste som kan skje er vel latterliggjøring, fnising eller skuldertrekk, men det er likevel viktig at vi ser på oss selv som vitner.

Vi skal være takknemlige for at vi kan si den samme bekjennelsen som Stefanus hver søndag uten problemer, og vår oppgave er å holde fast på den, støtte hverandre i troen på den og aldri gå trett av å si den: Jesus sitter ved Faderens høyre hånd!

Å være vitne er å fortelle om noe som ikke alle andre ennå har sett. Å være et kristent vitne innebærer også at vi selv skal dø hver dag, akkurat som vi døde da vi ble døpt. Vi ble døpt for at Jesus skal få mer rom i oss slik at vi kan ligne ham. Det er ikke styrken på motstand eller alvorlighetsgraden av forfølgelse som er kjennemerket på om vi er vitner, men at det er Den Hellige Ånd som får fylle oss med fred. Den Hellige Ånd må hjelpe oss til å se denne hemmeligheten, og slik være kilden til bekjennelsen om at Jesus sitter ved Faderens høyre. Det er derfor den samme kilde som fylte Stefanus med bekymringsløs fred, som også skal fylle oss.

Salmeforslag

64 En krybbe var vuggen

79 Å guds martyrar

80 Du ord frå alle æver

202 Lov Jesu namn og herredom

246 For alle helgner som til døden tro

362 Ja, du er konge, Jesus Krist.

MARTIN AALEN HUNSAGER
Kapellan Åsane

Søndag etter jul

27. desember 2009

Joh 1,16-18

Jes 2,2-5; Kol 2,8-10

Jeg har sett nok

Det hender vi ber om å få se mer av Gud. Ønsket om å få se mer av Gud er et uttrykk for håp om større klarhet og renere lovsang. I en troendes liv er det vel også slik at vi oppdager ting etter hvert. Det som var uklart, kan bli litt klarere. Men noen ganger er det omvendt. Det som var klart, er blitt mer uklart. Troens modning har gitt en mer lavmælt lovsang. Bønnen om å få se mer av Gud er motivert av ønsket om tilbedelse og enhet med Herren. Men i dette landskapet ligger også min åndelige hybrid på lur: Bare jeg får se litt mer, så skal jeg gripe det og kanskje begripe det.

Akkurat da vi trodde vi hadde sett det og grepet det, ble han borte for øynene våre. Vi så noe som liknet litt. Men ingen har noen gang sett Gud. Det ville skade øynene våre og overstråle alt slik at vi ikke lenger var i stand til å se sporene av Gud. Da han kom til syne igjen, var det blitt natt i Betlehem by. Da Barnet ble født, måtte vi lære å slå øynene ned i stedet for å løfte dem opp. Sporene er små, skostørrelsen av de minste. Men det er den enbårne Sønn som har vist oss hvem han er. Og har jeg sett Barnet, har jeg sett nok.

Jesus som kilde til gudsbildet

I den gudstjenestesfeirende menighet lever det en rekke ulike gudsbilder. Mange lever med flere bilder av Gud, som det er vanskelig å håndtere internt. Det er ikke så rart. Bibelen forsyner oss med en rik og variert meny av metaforer, bilder og liknelser for Gud. Dagens kristologiske kjernetekst setter alle de ulike gudsbildene inn i et nytt perspektiv. Alt vi har lest og erfart og dannet oss av gudsbilder, underordnes Jesus. Jesus har vist oss hvem Gud er; derfor danner han det sentrum og orienteringspunkt i Skriften, som alle andre gudsbilder ses i lys av. Våre gudsbilder blir "kristne" ved å bli møtt, informert, justert av Jesus-historien. Gud som ingen har sett, har likevel presentert seg: Her er jeg!

Det er ikke dermed sagt at gudsbildene av den grunn faller på plass i vakker harmoni.

Jesus gjør det ikke nødvendigvis lettere å gripe Gud. Han er både et hjelpeløst barn og en mektig undergjører. Han er grenseløs i sin innbydelse til det store gjestebudet, men sier samtidig: "Kjemp for å komme inn gjennom den trange port!" Han sier "Gå bort dere som gjorde urett," men gir samtidig en dødsdømt røver adgang til paradiset. Han refser folkets synder og sier samtidig: "Kom til meg alle dere som strever og bærer tunge byrder!" Han inviterer til både faste og fest, ørken og grønne enger. Det er fortsatt ikke mulig å gripe ham. Men Gud er kommet nær. Gud har hengitt seg. Gud har seiret over døden. Det har Jesus vist oss.

Jul og romjul

I Forslag til ny Tekstbok for DNK er *Romjuls-søndag* innført som nytt navn på denne søndagen. Dette navnet på søndagen representerer en folkeligjøring i forhold til den eksisterende betegnelsen *søndag etter jul*. **Romjul** eller **romhelg** er norske betegnelser for perioden mellom julehelga og nyttår, det vil si fra og med tredje juledag 27. desember til og med nyttårsaftnen 31. desember. Tradisjonelt var romjula imidlertid perioden mellom helligdagene i jula og trettendedagen (Hellig tre kongers dag 6. januar). Ordet *romhelg* kommer fra det norrøne *rúmheilagr* som betyr «som ikke trenger å holdes strengt hellig». Romjuls-søndag ville være et bedre uttrykk for den vanlige oppfatningen av at jula strekker seg lenger enn til 2. juledag. Den nåværende betegnelsen *Søndag etter jul* gir inntrykk av at jula er (eller bør være) over. Men det bør den ikke.

Tekst og budskap

Joh 1,16-18 utgjør avslutningen på Johannesprologen og er som sådan den fortsettelsen av 1. juledag, som ikke så mange får med seg. Disse tre versene er så fylt av teologisk innhold at de med rette forsvare betegnelsen kristologisk kjernetekst. Både v 16 og v 17 bruker *xaris*, nåde. Selv om vi regner dette som et evangelisk kjerneord, er det nesten ikke brukt i de fire evangeliene. Hos Johannes finnes det bare her i slutten av prologen. Når det siden ble en liturgisk hilsen opptrer *xaris* i hovedsak i ordpar med *eirene*, fred. Paulus innleder alle

sine brev med en slik hilsen. I vår tekst står nåde sammen med *sannhet*, slik som i v 14. Gud har åpenbart seg tidligere også, for Moses og gjennom Moses. Loven var god. Men loven var aldri Guds siste og avgjørende ord. Det er Jesus som åpenbarer den høyeste nåde. Jesus er også Sannheten, i Han møtes nåde og sannhet. V 17 beskriver på en presis måte det som er forskjellen mellom den gamle og den nye pakt. Bare Han som er, og som bærer Sannheten, kan være, og bære, den "bærekraftige" nåden. Nå er det nye og urimelige tider; nå får vi ikke som fortjent.

Det er naturlig å lese 2 Mos 33,17-22 som forberedelse til denne søndagen. Det er i fortellingen om Moses som bare fikk lov å se herligheten bakfra, at Joh 1,18 henter sitt bakteppe og sin negasjon. Gud har vendt sitt ansikt til oss, men Gud har gjort det i en skikkelse vårt øye kan tåle å se. Her uttrykkes inkarnasjonen med nye ord. Gud har ved å bli menneske antatt en synlighet som ikke finnes tidligere i åpenbaringshistorien. Bare Sønnen har sett Faderens ansikt; derfor kan bare Sønnen vise oss hvem Han er. Det like kjennes bare av det like. Å se er et hovedbegrep hos Johannes. Prologens enetale har et dialogisk motstykke i samtalen mellom Filip og Jesus i Joh 14,8-9. Har du sett Jesus, har du også sett Gud. Sånn er det; det er altså ikke bare noe som har med "det indre øye" å gjøre. Det betyr imidlertid også at det ikke er likhetstegn mellom å se og å tro. Filip hadde ikke skjønt det; han måtte få det forklart. Har jeg skjønt det? Nei, jeg må også be om hjelp til å tolke det jeg ser. På samme måte er det min oppgave som prest: Å hjelpe mennesker å tolke det de ser, når de ser Jesus.

Når åpenbaringshistorien legges ut for menigheten, er det vel også grunn til å nyansere en smule. Også i den gamle pakt ga Gud seg til kjenne; også i GT får mennesker glimt av Gud. Hagar uttrykker det vakkert: "Har jeg her virkelig fått se et glimt av ham som ser meg?" (1 Mos 16,13) Men Jesus er mer enn et glimt. Av hans fylde har vi alle fått, nåde over nåde.

En søt liten anekdote

En skolegutt i de lavere klassetrinn hadde gått løs på et stort tegneprosjekt da læreren bøyde seg over ham og spurte han hva det var han

tegnat. "Jeg tegner Gud," svarte gutten. Læreren var skeptisk og fortalte gutten, med støtte i dagens tekst, at ingen noen gang hadde sett Gud og at han derfor ikke kunne tegne Gud. Da svarte gutten: "Nå skal dem få se!"

Prekensisse

"Nå skal dem få se!"

- Den usynlige og overstrålende Gud som ingen kan se fordi intet øye kan tåle og romme hans herlighet
- Den usynlige Gud som likevel setter spor og gir glimt av seg selv
- Den synlige Gud som tar bolig i blant oss og møter oss i Barnet

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
Universitetslektor, MF

Nyttårsaften

31. desember 2009

Gudstjeneste ved overgangen til det nye året

Prekentekest: Joh 14,27

Lesetekster: Klag 3,22-26; 2 Pet 3,13-15a

Til dagen:

Det ligger ingen automatikk i at det nye året begynner natt mellom 31. desember og 1. januar. Det er først i nyere tid - fra overgangen mellom det 17. og det 18. århundre etter Kristus at Europa fikk en felles forståelse av når det nye året skulle begynne. Før dette kunne året begynne til ulike tider. Navnene på de siste fire månedene er et minne om en tid da året begynte 1. mars. I deler av Europa fulgte man kirkeåret og begynte også det borgerlige året 1. søndag i advent, med den følge at enkelte år faktisk kunne ha samme dato to ganger! I den østlige delen av Europa, der Den ortodokse Kirke dominerte, begynte året ofte 1. september (etter den julianske kalenderen). Og vi vet at Martin Luther og hans mor var uenige om hvilket år den store reformatoren var født i - ganske enkelt fordi de regnet ut fra to ulike dateringer av årsskiftet. Selv i vår tid finnes det ulike måter å fastsette begynnelsen av det nye året. Det kinesiske årsskiftet faller et stykke ut på sen vinteren, jødene har sitt nyttår senhøstes, og enkelte strenge muslimer vil datere nyttår til den antatte datoen for Mohammads flukt fra Mekka til Medina, den samme hendelsen som er utgangspunktet for muslimenes tidsregning.

Til gudstjenesten:

Denne gudstjenesten er først og fremst viet bønn og ettertanke. Det er ikke en gudstjeneste der det er naturlig å feire messen. I stedet kunne jeg ønske meg at man f.eks. hentet fram liturgien for kompletoret, den gamle tidebønnen som avsluttet dagen. Det står en utmerket liturgi for en slik gudstjeneste i "Norsk tidebønn". Det er en liturgi som på en god måte får fram både ettertanken, bekjennelsen av det vi har forbrutt (i året som renner ut), og bønner for det som ligger foran. Med denne liturgien trenger man også kun én tekst. I tillegg får man med seg Simeons lovsang, der gamle Simeon i Templet ber om å få fare bort "i fred", en bønn som går rett inn i det temaet

prekentekestens vår setter for gudstjenesten. En dristig vri ville være å planlegge gudstjenesten slik at det nettopp er denne bønner som får lyde i det øyeblikk man går inn i det nye året! - men det er kanskje en utopi i en setting der folk ofte sitter på spranget for å komme seg ut til fyrverkeriet? Det ville i tilfelle være en vri som krevde både grundig forberedelse fra liturgens side og like grundig informasjon overfor den frammøtte menigheten. Klarer man imidlertid å få det til, tror jeg det vil gi en helt ny og dyp opplevelse av å gå inn i det nye året med Herren. Så får heller de som bare vil ha lyd og klokkeklang ved inngangen til det nye året, klare seg med all den andre lyden - og kanskje få forklaringen etterpå, om de ikke var på gudstjenesten.

Til teksten:

Denne teksten er en del av Jesu disippelundervisning. Den er rettet til de troende, til den i vår tid så mistenkeliggjorte "indre kretsen". I form er den en helt klassisk, jødisk undervisning der disiplene stiller spørsmål til sin mester og får svar. Svarene er ment dels å skulle styrke disiplene til å leve ut troen i hverdagen, dels å gjøre dem kompetente til selv å undervise nye disippelgrupper etter hvert som fellesskapet vokste.

Til prekenen:

En verden i fred, en gammel drøm: Tenk om året som ligger foran, kunne bringe fred! For knapt 100 år siden raste "krigen som skulle gjøre slutt på alle kriger." Bare 20 år etter at den sluttet, ble verden kastet ut i en katastrofe av dimensjoner vi fremdeles knapt kan fatte. Da 2. verdenskrig sluttet, trodde vi freden var innenfor rekkevidde. I stedet fikk vi kald krig, Korea-krig, Vietnam-krig, 6-dagerskrig, "alle krigers mor" og hva de heter, de store og små konfliktene som har rast og fortsatt raser. Selv i et Europa som burde ha lært av historien, herjer konflikter vi trodde tilhørte en fjern fortid. vi blir stadig minnet om at freden er en skjør plante som altfor lett trakkes ned av jernbeslåtte støvler. Men det er ikke den fred som verden gir, Jesus snakker om!

Diktere lovsynger freden i naturen. Når vi skal hvile, vil vi ha fred. Man snakker om fred i sinnet, for ikke å snakke om åndelige sanger

som omsynger den indre fred, hjertefreden, sjelefreden. Men intet er så ustabil og upålitelig som våre følelser. Intet taper seg så lett som erindringer om en opplevelse. Vi ser det i den såkalte nyreligiositeten, både den som har et kristelig anstrøk, og den som klart viser at den har andre opphav: Man tyr til stadig sterkere virkemidler, som en rusmiddelbruker som må ha stadig sterkere doser. Men det er ikke den fred som verden gir, Jesus snakker om!

Den fred Jesus snakker om, og som englene lovsang julenatt, er fred mellom Gud som aldri sluttet å elske den skapning Han ga ansvaret for alt Han hadde skapt, og den menneskehet som en gang ved tidenes begynnelse valgte å gjøre opprør mot sin Skaper og slippe ufreden løs i verden. Fiendskapet mellom Gud og mennesker er bragt til opphør. Det er denne freden Jesus gir, og som Kirken vitner om i sin bekjennelse. Det er dette hvert menneske som hører Evangeliet, inviteres til å gripe fatt i. I dette ord er Den allmektige Gud til stede og virker i oss, forat vi skal ha fred med Ham!

I Jesus fra Nasaret går Gud mellom oss og den fortid som gjør oss til Guds fiender - også våre egne og våre medmenneskers fiender. Mennesket er Guds bilde, og den som er Guds fiende, er også Guds bildes fiende. Fred med Gud betyr at intet menneske trenger å bli dømt av sin fortid. Vi er fri til å se fremover mot en fremtid uten grenser, der vi i fullt mål får oppleve hva det vil si å være Guds venner, elsket av Gud, som i mennesket Jesus fra Nasaret gjorde seg selv til Guds fiende forat vi skulle få fred!

Kristi fred går på et annet plan enn det verden tenker. Men den bærer i seg en klar forpliktelse til å motarbeide enhver form for voldsbruk, skape trygge forhold for alle mennesker, globalt som lokalt. Du kan ikke elske den avbildede og samtidig hate bildet! Fred med Gud forplikter til fred med Guds bilde, mennesket, endog med dem som selv definerer seg som våre fiender!

Hva skal målet med prekenen nyttårsnatten være? Målet må være å formidle et Guds kall til å gå ut i verden der 2010 kun betyr 365 dager med ufred og nye nederlag, vitne om en annen virkelighet enn den ufredens og lidelsens virkelighet mennesker har skapt og fortsatt skaper for hverandre, en fred som er mer enn begren-

ning av krig, mer enn flyktige følelser og bleknende opplevelser, en fred som bærer i seg den fremtid der vi kan være oss selv uten frykt, uten å gjemme oss bak masker som gjør oss fremmede for hverandre. Kun når Kristi fred rår, blir året virkelig nytt!

Salmeforslag:

NoS 733; 80; 730; 514

EYOLF BERG
Prest, redaksjonssekretær

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

SØKERE

Bjørgvin bispedømme

Følgjande har søkt embetet som domprost i Bergen domprosti i Bjørgvin bispedømme. Det er 5 søkjarar til embetet.

Hausberg, Jermod, prost i Indre Sogn prosti, Sogndal, f. 1950

Myrseth, Jan Otto, prost i Ringerike prosti, Hønefoss, f. 1957

Rong, Marit, førsteamanuensis ved Høgskolen i Bergen, Bergen, f. 1953

Theodorsen, Svein Arne, prost i Sunnhordland prosti, Stord, f. 1955

Vilkensen, Asbjørn, Utanlandssjef i Sjømannskirken - Norsk kirke i utlandet, Straume, f. 1954

LEDIGE STILLINGER

Agder og Telemark bispedømme

Domprost i Kristiansand domprosti i Agder og Telemark bispedømme.

Embetet som domprost i Kristiansand domprosti i Agder og Telemark bispedømme er ledig.

Domprosten leiar prestetenesta i prostiet, gjer sjølv teneste som kyrkjelydsprest slik biskopen fastset, stør biskopen i utøvinga av bispeembetet, er fast vikar for biskopen og utfører elles dei gjeremåla som ligg til domprostembetet. Agder og Telemark bispedømme har 11 prosti og 142 sokn. Embetet som domprost set særskilte krav til høg teologisk kompetanse, røynsle som leiar, vilje til samarbeid og medarbeidarskap og erfaring med økumenisk arbeid. Domprosten skal motivere medarbeidarar og kyrkjelydar til å samarbeide i samsvar med målsetjingane til Kyrkja. Erfaring frå strategiutvikling med særleg fokus på satsingsfeltet til bispedømmerådet vil verte vektlagt.

Domprostiet omfattar 12 sokn med 14 kyrkjer. Prostiet fell saman med Kristiansand kommune som har 77840 innbyggjarar; 57549 er medlemmer i Den norske kyrkja. I fellesrådet er det 91 tilsette fordelt på 63 årsverk. I domprostiet er det forutan domprosten tilsett

16 prestar. Administrasjonen i Kristiansand kyrkjelege fellesråd har kontorfellesskap med domkyrkjestaben i nye lokale i sentrum.

Sørlandet sjukehus HF, fengselet i Kristiansand og Universitet i Agder har eiga presteneste med til saman 3 prestar.

Domprosten har sete i Kristiansand kyrkjeleg fellesråd og inngår i domkyrkjestaben. I tillegg til domprosten tenestegjer sokneprest og kapellan, domkantor, dagleg leiar, diakon og 2 kyrkjetenarar og 2 ungdomsarbeidarar i mindre stillingar. Leiar av kyrkjetorget er tilsett i 30% stilling som sekretær for domprosten.

Den som vert utnemnd, må rette seg etter tenesteordninga for prostar. Vedkomande må finne seg i endringar av gjeremål, i embetsdistrikta si utstrekning og i reglane for pensjons- og aldersgrenser.

Til embetet høyrer nyinnkjøpt kommunal bustad med buplikt i Bjørnebakken 71, 4631 Kristiansand. Bustaden ligg i eit sentralt og roleg strøk, er bygd i 1992 og er på 164 m² fordelt på to plan. Det er dobbel garasje med inn-

reia loft. Tomta er på 524 m². Den som vert utnemnd, må finne seg i dei avgjerdene som vert fastsette om leige og bruk av tenestebustaden.

Søkjarar må opplyse om dei kan nytte begge dei offisielle målformene. Målforma i prostiet er bokmål, i bispedømmet nynorsk.

Kvinner vert oppmoda om å søkje.

Lønnstrinn 70-84, av dette går vanleg pensjonssinnsnitt.

Søknad må sendast tenesteveg med CV, vitnemål, attestar og opplysningar om referansar til Kultur- og Kyrkjedepartementet, Postboks 8030 Dep., 0030 Oslo.

Søknadsfristen er 11. desember 2009.

Nærare opplysningar om embetet er å finne på heimesidene til Agder og Telemark bispedømme www.kirken.no/agder. Her finn ein òg visjonen og verdiane til Domkirken menighet slik dei er uttrykte i kyrkjelyden sitt verdidokument. Kontaktar: Agder og Telemark bispedømekontor tlf. 38 10 51 20 og fungerande domprost Bjarte Våge tlf. 41 21 02 32.

Vestre Viken helseforetak (HF) ble etablert 1. juli 2009 da Kongsberg sykehus, Ringerike sykehus, Sykehuset Asker og Bærum og Sykehuset Buskerud ble slått sammen. Målet med sammenslåingen er å skape bedre kvalitet i pasientbehandlingen og å utvikle et bedre samlet helsetilbud i samarbeid med kommunene. Vestre Viken HF leverer sykehus- og spesialisthelsetjenester til 450 000 mennesker i 27 kommuner i Buskerud, Vestfold, Akershus og Oppland. Helseforetaket har 6700 årsverk.

Sykehuset Buskerud: er et stort allsidig akutt sykehus med somatiske avdelinger i Drammen og behandlingstilbud til psykiatriske pasienter på flere steder i nedre Buskerud. Se www.sykehusetbuskerud.no for nærmere informasjon.

Sykehusprest

Ref.nr. 546359462

Det er ledig 100% fast stilling som sykehusprest fra 1. februar 2010. En av våre sykehusprester, som også er pastoralklinisk veileder, går da av med pensjon. Stillingen betjener sykehusets somatiske klinikker.

Søknadsfrist: 27.11.2009

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finnes på www.sykehuset-buskerud.no

Vestre Viken HF
Sykehuset Buskerud

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og prost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 525,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 650,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 500,- +mva
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 900,- +mva
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1500,- +mva
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1500,- +mva
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2000,- +mva
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 2500,- +mva
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 4000,- +mva

